

Urice medkulturnega dialoga – model migranti in migrantke¹

Ciljna skupina:

- mladi stari med 12 in 15 let.

Struktura Uric medkulturnega dialoga:

- 1. del (45 min) – reševanje testa sprejemanja različnosti in obravnava pojmov povezanih z medkulturnostjo;
- 2. del (45 min) – didaktična aktivnost »Mirësevini²«;
- 3. del (45 min) – pogovor s predstavnicami_ki migrantk_ov.

Prvi del delavnice

Cilji reševanja testa sprejemanja različnosti:

- priprava udeležencev_k delavnice za bolj interaktivne metode v nadaljevanju delavnice;
- osvestiti udeležence_ke o kompleksnosti in nivojih pojma medkulturni dialog;
- pripraviti pogoje za diskusijo o razumevanju terminov v povezavi s pojmom medkulturnost;
- ponuditi možnost umestitve posamezne_ga udeleženke_ca v določen tip sprejemanja kulturne in etnične različnosti.

Specifikacija časovne izvedbe reševanja testa sprejemanja različnosti³:

- reševanje testa (15 min);
- individualno ovrednotenje podanih odgovorov (5 min);
- izris grafa sprejemanja različnosti na ravni vseh udeležencev_k (5 min);
- analiza in diskusija o testu ter grafu sprejemanja različnosti ter pojasnjevanje terminov v povezavi s pojmom medkulturnost (20 min).

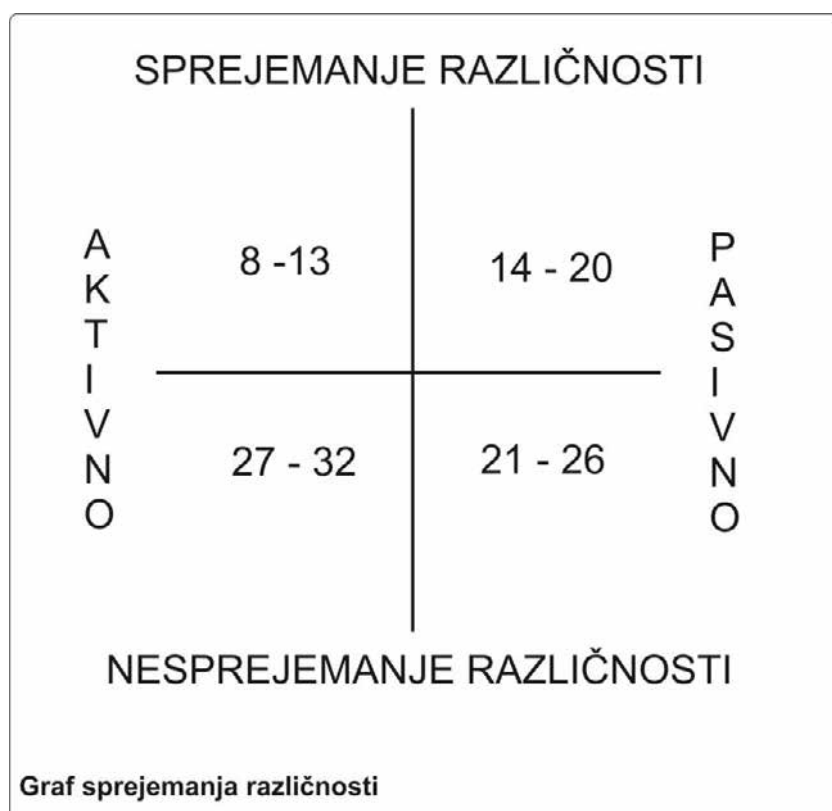
¹ Vodja delavnice mora izvedbo jemati zelo odgovorno in občutljivo z zavedanjem, da so med udeleženci_kami lahko ravno tako migranti_ke, ki jih po našem mnenju ne sme izpostavljati, razen če za to sami_e izrazijo pripravljenost.

² Izgovarjava »mirësevini«; prevod »dobrodošli«. Model se po potrebi lahko prilagodi za obravnavo katere koli kulture.

³ Test najdete na zadnjih straneh navodil za izvedbo Uric medkulturnega dialoga.

Koraki izvedbe prvega dela delavnice:

- Vodja delavnice (v nadaljevanju vodja) udeležencem_kam pojasni, preden razdeli teste sprejemanja različnosti, da testi ostanejo njim in da ne bodo pobrani z namenom nadaljnje analize. Na ta način se udeležencem_kam zagotovi diskretnost in varnost z namenom, da na vprašanja odgovarjajo iskreno.
- Vodja vsakemu udeležencu_ki po rešitvi testa da delovni list z lestvico vrednotenja odgovorov in opise tipov tolerantnosti, v enega izmed katerih se lahko umesti po tem, ko sešteje točke.
- Vodja udeležence_ke prosi, da mu/ji vsoto točk zavedejo na lepilne lističe. Vodja uporabi lističe s točkami za prikaz grafa sprejemanja različnosti (slika 1), na podlagi katerega lahko poda oceno o nivoju sprejemanja različnosti na ravni celotne skupine udeležencev_k. Graf medtem, ko udeleženci_ke vrednotijo svoje teste, nariše na tablo ali drugo površino. Lističe nalepi v ustrezen kvadrant glede na zapisano število točk.

Slika 1: Graf sprejemanja različnosti.

- Sledi analiza grafa sprejemanja različnosti in diskusija o testu sprejemanja različnosti ter razumevanju terminov v povezavi s pojmom medkulturnost, kot so: diskriminacija, asimilacija, predsodek, stereotip, sovražni govor, medkulturni dialog itd.

Drugi del delavnice

Cilji didaktične aktivnosti »Mirësevini«:

- spodbuditi udeležence_ke, da se vživijo v kožo migrantov_k;
- ponuditi pogoje za razmislek o odnosu večinske populacije, medijev in politike do migrantov_k;
- spodbuditi kritično razmišljanje;
- spodbuditi k premišljenemu in aktivnemu delovanju proti diskriminaciji migrantov_k.

Specifikacija časovne izvedbe didaktične aktivnosti »Mirësevini«

Trajanje aktivnosti je 45 min. Podrobna specifikacija:

- poučevanje štirih osnovnih fraz v albanskem jeziku brez simultane prevajanja in poučevanje značilnosti albanske kulture⁴ in zgodovine v albanskem jeziku brez simultane prevajanja (15 min);
- kratko skupno ustno preverjanje pridobljenega znanja o značilnostih albanske kulture in zgodovine ter diskusija o izkušnji v maternem jeziku večine udeleženk_cev (5 min);
- poučevanje štirih osnovnih fraz v albanskem jeziku, albanske kulture in zgodovine v maternem jeziku večine udeležencev_k (15 min);
- kratko skupno ustno preverjanje pridobljenega znanja o značilnostih albanske kulture in zgodovine in zaključki aktivnosti v maternem jeziku večine udeležencev_k (10 min).

Material in gradivo potrebno za izvedbo didaktične aktivnosti »Mirësevini«:

- Elektronska PowerPoint predstavitev⁵ za izvajalca_ko poučevanja osnovnih fraz v albanskem jeziku in poučevanja osnovnih informacij o albanski kulturi in zgodovini;
- računalnik;
- projektor.

⁴ Tudi kosovska kultura je v osnovi albanska kultura.

⁵ Dokument »Urice_migranti_albansko-slovensko_MSOSK_2015« je ločena priloga teh navodil.

Specifikacija vsebinske izvedbe didaktične aktivnosti »Mirësevini«:

- Vodja udeležencem_kam da navodilo, da si predstavljajo, da so od tega trenutka dalje na Kosovem. Njihove družine so emigrirale v to državo in danes je njihov prvi šolski dan. Vodja pove, da se bodo v nadaljevanju naučili_e nekaj fraz v albanskem jeziku in spoznali_e glavne značilnosti albanske kulture ter da bodo okoliščine poučevanja iste, kot so v primeru, ko otroci imigrantov pričnejo s šolanjem v naši državi. Ne pove pa, da bo poučevanje potekalo izključno v albanskem jeziku.
- Vodja povabi izvajalko_ca poučevanja v prostor, kjer se izvajajo Urice medkulturnega dialoga in jo oziroma ga predstavi v maternem jeziku večine udeležencev_k. Izvajalec_ka prične s poučevanjem v albanskem jeziku brez simultane prevajanja⁶. Najprej udeležence_ke skuša naučiti nekaj osnovnih fraz v albanščini, nato pa preide na poučevanje dejstev o albanski kulturi in zgodovini, ki ga prav tako izvede v albanskem jeziku brez simultane prevajanja. Vodja ves čas poučevanja molči, opazuje odzive udeležencev_k ter ne nudi nobene obrazložitve.
- Ko izvajalka_ec zaključi s poučevanjem, vodja na kratko preveri osvojeno znanje o albanski kulturi⁷ v maternem jeziku večine udeleženk_cev:
  - Kaj ste si zapomnili_e o albanski kulturi?
  - Vas je kakšen podatek posebej presenetil?
  - Se vam je tekom predstavitve značilnosti albanske kulture porodilo kakšno vprašanje?

Izvajalec_ka v času preverjanja znanja ne sodeluje, kot tudi ne pokaže, da govori tudi materni jezik večine udeležencev_k.

- Vodja nato udeleženke_ce vpraša, kako so se med poučevanjem počutili_e, kako mislijo, da bi bilo, če bi na ta način potekal njihov celotni šolski dan oziroma šolsko leto ipd. Vodja na koncu zaključi, da je bila ta aktivnost izvedena na ta način zato, da so se udeleženci_ke lahko poskusili_e vživeti v kožo otrok priseljencev_k, ki ob vključitvi v izobraževanje gostujoče države ne znajo jezika njene večine. Vodja opozori tudi na položaj, v katerem so učiteljice, ko poučujejo otroke in mlade, ki ne razumejo jezika podajanja učne snovi. In četudi bi učiteljice govorili_e njihov jezik,

⁶ Kot pomoč pri predavanju je za izvajalca_ko poučevanja pripravljena PowerPoint-ova predstavitev »Urice migranti_albansko-slovensko_MSOSK_2015«.

⁷ V kolikor večina udeležencev_k ne bo govorila albanskega jezika, v sklopu poučevanja seveda skoraj ničesar ne bo razumela in bo o vsebini poučevanja zgolj domnevala. Vodja kljub temu uporabi vsa vprašanja, ki so predvidena za kratko preverjanje osvojenega znanja. Na ta način dobi izhodišče za primerjavo količine in vsebine osvojenega znanja v sklopu kratkega preverjanja, ki bo izvedeno, ko bo izvajalka_ec isto vsebino, ki jo je predstavil_a v albanskem jeziku, predstavil_a v maternem jeziku večine udeležencev_k.

kaj bi to pomenilo za količino snovi, ki je lahko podana v eni šolski uri in glede doseganja ciljev, ki jih definira formalni kurikulum.

- Vodja nato ponovno opomni udeležence_ke, da so še vedno na Kosovem in naznani nov način posredovanja učne snovi iz prvega sklopa. Besedo preda izvajalcu_ki, ki razkrije, da govori tudi jezik večine udeležencev_k in poda učno snov s pomočjo nadaljnje uporabe že omenjene PowerPoint predstavitve v maternem jeziku večine udeležencev_k.
- Po podani vsebini, vodja ponovno na kratko preveri osvojeno znanje, pri čemer uporabi ista vprašanja kot predhodno. Skupaj z udeleženci_kami primerja, količino osvojenega znanja po prvem posredovanju učne snovi in po drugem. Vodja udeležence_ke ter tudi izvajalca_ko poučevanja povpraša po njihovem počutju pri drugem načinu posredovanja učne snovi in strne zaključke aktivnosti. Udeležence_ke lahko na tem mestu tudi povpraša, če so se jim morda porodila kakšna vprašanja oziroma pomisleki v zvezi z migranti_kami ter politikami priseljevanja in izseljevanja. V kolikor udeleženci_ke podajo vprašanja oziroma pomisleke, si jih vodja zabeleži in jih obravnava skupaj z gosti_jami v tretjem delu delavnice.

Tretji del delavnice

Cilji tretjega dela delavnice:

- ponuditi pozitivno izkušnjo pri stiku z migranti in migrantkami različnih etničnih skupin;
- ponuditi pogoje za razmislek o vplivu političnega (omogočanje ali omejevanje integracije), gospodarskega (potrebe in struktura trga dela) in zgodovinskega ozadja na migracije;
- omogočiti pridobivanje informacij in odgovorov na vprašanja v povezavi z migracijami iz prve roke.

Predlogi za izvedbo tretjega dela delavnice

Načrtne in sistematične obravnave tematike priseljevanja in izseljevanja v slovenskem šolskem sistemu ni. Tematika je prepuščena informalnemu učenju ob stiku z migranti_kami. Šolski oddelki v Sloveniji so etnično heterogeni, a še vedno ne moremo govoriti o takšni heterogenosti kot recimo v ostalih državah zahodnega sveta (Nemčija, Francija, Anglija, Belgija ipd.). Medsebojno spoznavanje, integracija in vzpostavitev medkulturnega dialoga in sodelovanja je torej prepuščeno otrokom in mladim. V osnovi menimo, da je tehnično gledano ta način ustrezen, vendar lahko brez ustreznih podpornih, sistematičnih

mehanizmov vzgoje in izobraževanja rezultira tudi v zavračanju, diskriminaciji in v najslabšem primeru v nasilju različnih vrst in jakosti. Otroci in mladi zunaj šolskega prostora pridobivajo informacije o migrantih_kah v prvi meri v družini in nato od drugih v lokalnem okolju. Velja pa, da javno mnenje ustvarjajo predvsem mediji in politike, ki po našem mnenju v slovenskem okolju na področju govora o migracijah ne nudijo osnove za vzpostavitev in kontinuiteto stabilne integracijske politike migrantov in migrantk. S senzacionalističnim poročanjem medijev in populističnimi strategijami politike se ustvarja nestrpno družbeno okolje, ki zahteva asimilacijo migrantov_k in jih izključuje, v kolikor jo zavračajo. Migranti_ke so velikokrat tudi lahke tarče različnih vrst izkoriščanja. Seveda se popolnoma zavedamo, da je meja prilagajanja večinske manjšinski kulturi in obratno nedoločljiva in vsekakor z izobraževalnim modelom delavnic ne želimo migrante_ke prikazovati kot žrtve. Želimo pa že otroke in mlade spodbujati k temu, da poskušajo čim bolj slediti temeljnim zakonskim in ustavnim usmeritvam v povezavi z medkulturnim dialogom in še posebej k uresničevanju pravic in dolžnosti, ki jih narekujeta Splošna deklaracija človekovih pravic in Deklaracija o otrokovih pravicah. Več kot primeren prostor za to pa je po našem mnenju šolski prostor. Šola je odgovorna za zaščito dostojanstva in pravic vsakega učenca_ke. In ravno avtonomnost šolskega prostora pomeni in omogoča, da šola naslavlja teme pomembne za celostni razvoj individuuma odgovorno, modro, občutljivo in strokovno. V kolikor tega zaradi objektivnih razlogov ne more zagotoviti s svojim kadrom, je dobro, da stopa v komplementarno sodelovanje z NVO organizacijami, ki lahko ponudijo ustrezne vsebine.

V tretjem delu delavnice glede na zgornjo kratko analizo stanja in zaradi dejstva, da o manjšinah ne moremo in ne smemo govoriti brez manjšin, nastopi neposredno sodelovanje predstavnikov_c iz vrst migrantov_k, ki udeležencem_kam omogočijo, da iz prve roke dobijo odgovore na vsa vprašanja in pomisleke, ki jih imajo na temo migracije. Priporočeno je, da vodja, v kolikor s strani udeleženk_cev ni neposrednih vprašanj, vodi diskusijo tako, da se s strani predstavnikov_c migrantov_k pridobi informacije o tem:

- Kje so razlogi za izseljevanje iz matične države?
- Kakšna je izkušnja vključitve v gostujočo kulturo?
- Kakšne so možnosti ohranjanja in razvoja lastne kulture v gostujoči državi?
- Kakšna je izkušnja z učenjem uradnega večinskega jezika v gostujoči državi?
- Kakšna je izkušnja na področju trga dela v gostujoči državi?
- Kakšne so možnosti izobraževanja in izpopolnjevanja v gostujoči državi?
- Kakšne so možnosti oziroma želje za vrnitev v matično državo?
- Primer slabe in dobre izkušnje pri vključevanju v družbo in pravni sistem gostujoče države.
- Predlogi za izboljšanje položaja migrantov_k v gostujoči državi, v kolikor seveda meni, da so izboljšave potrebne.

- Kakšna sta odnos in politika do migrantov_k v njihovi matični državi?

Da je izkušnja udeležencev_k čim bolj raznolika, je priporočeno, da se v tretjo uro delavnice vključi do štiri osebe, pri čemer se upošteva, da:

- so različnih etničnih pripadnosti;
- sta uravnoteženo zastopana oba spola⁸,
- imajo različne izkušnje (pozitivne in/ali negativne), kar se tiče vključevanja v kulturo gostujoče države;
- se pri izboru upoštevajo potrebe okolja, v katerem se delavnica izvaja;
- da se pri izboru upoštevajo aktualni družbeni diskurzi na temo migracije v času izvajanja delavnice.

---

⁸ Pozitivna diskriminacija glede na spol je smiselna, če se želi opozoriti na slabši položaj, ki je posledica večplastne diskriminacije (torej poleg etnične pripadnosti še glede na spol).

Gradivo in viri za izobraževalce⁹:

Pojmi:

- Migracija ali selitev – delimo jo na notranjo in zunanjo oziroma znotraj države ali meddržavno.
- Emigracija – izselitev iz matične v tujo državo zaradi političnih, gospodarskih, verskih ali drugih razlogov.
- Imigracija – priselitev na neko območje oziroma državo zaradi političnih, gospodarskih, verskih ali drugih razlogov.
- Remigracija – vrnitev v matično državo.
- Migrant – oseba, ki zapusti svojo državo, da bi živela v drugi, zaradi dela, študija, družinskih in drugih razlogov.
- Begunec – oseba, ki je zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju, zunaj države, katere državljan je, in ne more ali zaradi strahu noče uživati varstva te države. V drugi državi ima pravico do mednarodne zaščite.
- Prosilec za azil – oseba, ki trdi, da je begunec, ter išče mednarodno zaščito zaradi preganjanja ali vojne v matični državi.

Albanija

Splošno:

Republika Albanija ali Albanija (albansko »Shqipëria«, kar pomeni dežela orlov) je država v jugovzhodni Evropi. Orel - »shqipe« je del albanske folklore in je simbol svobode in junaštva. Albanci kot narod sebe imenujejo »Shqipëtar«, kar pomeni sinovi orlov. Albanija je dobila svoje ime med 8. in 11. stoletjem po etnični skupini Albanos. Na severu meji na Črno goro, na severovzhodu na Kosovo, na vzhodu na Makedonijo, na jugu na Grčijo, na zahodu na Jadransko morje, na jugozahodu pa na Jonsko morje. Glavno mesto države je Tirana. Leta 1908 so Albanci sprejeli svojo pisavo, ki je temeljila na latinici. Uradni jezik Albanije je albanščina, na nekaterih območjih imajo status uradnega jezika tudi jeziki manjšin (grščina, makedonščina).

Ocena prebivalstva leta 2013 je bila 3.204.000. Prebivalstvo Albanije je razmeroma narodno homogeno, saj Albanci predstavljajo 95 odstotkov tega (ocena 2005). Preostali so Grki (3 %),

---

⁹ Informacij o zgodovini Albanije in Kosova ter o krvnem maščevanju vodja ne podaja udeležencem_kam Uric. V gradivo so te vključene zato, da izobraževalci_ke dobijo čim bolj celostno sliko o Albaniji, Kosovu in albanski kulturi ter te informacije pri izvajanju Uric medkulturnega dialoga vključujejo po potrebi.

priznani kot grška manjšina, in ljudje drugih narodnosti. Veliko množico Albancev_k tvorijo tudi zamejci_ke na Kosovu (2.350.000) ter v Srbiji in Črni gori (okoli 150.000), v Makedoniji (okoli 500.000) in v Italiji (okoli 200.000). Okoli 50.000 zamejcev_k je najti tudi v Grčiji, a ti niso priznani kot etnična manjšina; večina jih živi v grški provinci Epir. V to državo pa je od leta 1991 imigriralo še približno 600.000 Albancev_k.

Denarna enota je Lek (1€ je približno 140 Lekov). Albanija se uvršča med ekonomsko najmanj razvite države v Evropi – polovica prebivalstva se preživlja z dejavnostmi primarnega gospodarskega sektorja, torej s poljedelstvom in živinorejo, petina državljanov_k pa je emigrirala v tujino. Albanija je tudi dežela bogata s kromom, ima pa tudi baker, nikelj in nekaj nahajališč nafte in zemeljskega plina. Prizadeva si tudi za oživitev turistične industrije.

Albanija je demokratična republika. Ljudski zbor - Kuvendi je enodomni in ga sestavlja 140 poslancev, albanski strankarski sistem temelji na večstrankarski ureditvi. Vodja države je predsednik, ki ga izvoli Kuvendi vsaka 4 leta. Glavni del Kuvendija je prav tako voljen na 4 leta. 100 predstavnikov je izvoljenih na neposrednih volitvah, medtem ko je ostalih 40 izbranih s pomočjo proporcionalnih volitev. Vodja vlade je predsednik vlade, ki mu pomaga svet ministrov. V Albaniji je zagotovljeno socialno in pokojninsko zavarovanje.

Zgodovina:

Antika – Na ozemlju današnje Albanije živijo Iliri, ki jugozahodni Balkan naselijo pred Slovani, Rimljani in Grki.

229 pr. n. št. – Deželo osvojijo Rimljani in jo poimenujejo Ilirikum.

395 n. št. – Območje pride pod Bizantinski imperij.

9. stoletje – Nadzor nad deželami začnejo prevzemati Normani, Anžujci, Srbi in Benečani.

1054 – Po Veliki shizmi se severna Albanija zaveže katolicizmu, južna pa pravoslavju.

1478 – Turki po smrti Skenderbega osvojijo Albanijo. Skenderbeg se jim je s fevdalci ob pomoči Rima, Neaplja in Benetk upiral 25 let. Ko Albanija pride pod popoln nadzor Otomanskega imperija, se kmalu začne intenzivna islamizacija.

19. stoletje – Trenja narodov se povečujejo zaradi turške okupacije, iz česar se porodi tudi kulturno-politično gibanje Prizrenska liga, ki želi združeno neodvisno Albanijo. Kmalu pride do uporov, ki prerastejo v 1. balkansko vojno in poraz Turkov.

1912 – Albanija razglasi suvereno državo.

1928 – Ahmed-beg Zogu nagovori albanski parlament s predlogom, da bi Albanija postala kraljevina in on kralj.

1939 – Konec vladavine kralja Zogu; Albanijo osvoji fašistična Italija.

1945-1990 – Po 2. svetovni vojni je Albanija zaprta komunistična država, ki jo vodi Enver Hodža.

1989 – V Albaniji uvedejo družbene in gospodarske reforme.

1991 – Po krvavih demonstracijah je aprila sprejeta začasna ustava. Na položaj predsednika republike, ki je bila iz »Ljudje republike Albanije« preimenovana v Republiko Albanijo, je znova izvoljen Ramiz Alia, ekonomist Fatos Nano pa postane premier.

1998 – Razmere z Zvezno republiko Jugoslavijo se zaostrojujejo. Pride do spopadov med jugoslovansko vojsko in albanskimi separatisti, Osvobodilno vojsko Kosova. V spopadih proti Srbiji posreduje Zveza Nato. Sprejeta je nova ustava, ki državo razglasi za parlamentarno republiko, prav tako pa tudi svobodo vere, govora, organizacije, medijev in zborovanj.

1999 – Premier postane Ilir Meta, ki promovira navezavo na zahodno Evropo in vstop države v zvezo Nato ter Evropsko unijo.

Znane osebe:

- **Mati Terezija** – Svoje življenje je posvetila skrbi za pomoči potrebne; za svoje človekoljubno delo je prejela Nobelovo nagrado za mir (1979);
- **Princ Skenderbeg** (pravo ime Gjergj Kastrioti) – Simbol upora proti potujčevanju in inspiracija za klasično albansko literaturo. Njegovo življenje: vzet kot janičar, spremenjeno ime: Aleksander (po Aleksandru Velikem) + beg (naslov za izjemne vojaške dosežke); po njegovi smrti so njegova družina in somišljeniki_ ce emigrirali_e na Sicilijo in v Kalabrijo.

Migracijski tokovi:

- 1468 – po smrti Skenderbega 1. migracijski tok Albancev proti Italiji (Sicilija, Kalabrija);
- 1643 – 2. migracijski tok proti Hrvaški (Zadar);
- 1740 – 3. migracijski tok proti Ukrajini.

Kosovo

Splošno:

Kosovo (albansko: Kosova ali Kosovë; srbsko: Kocovo, Kosovo; turško: Kosova) je s strani 65. držav (tudi Slovenije) delno priznana celinska parlamentarna republika v jugovzhodni Evropi. Glede na štetje prebivalstva leta 2013 na Kosovem živi 2.350.000 ljudi, predvsem Albancev, pa tudi Srbov, Turkov, Romov, Goranov, Bosancev in drugih etničnih skupnosti. Glavno in največje mesto Kosova je Priština. Denarna enota je evro, ki je bila uveljavljena brez uradnih sporazumov z EU.

Kosovo meji severno na srbsko Podunavlje in Podrinje, zahodno na Črno goro in južno na Albanijo in Republiko Makedonijo.

Uradna jezika sta albanščina in srbsčina. Priznani regionalni jeziki pa so še: turščina, goranščina, romščina in bosanščina.

Zgodovina:

1389 – Poraz Srbov v "kosovski bitki" proti Turkom pri Gazimestanu v bližini Prištine, po katerem Srbija in današnje območje Kosova prideta pod vladavino Otomanskega cesarstva.

1912 – Po balkanskih vojnah Kosovo postane del Kraljevine Srbije. Del otomanske province Kosovo (Metohija) pripade Črni gori.

1915-1916 – Kosovo med 1. svetovno vojno okupirata Avstro-Ogrska in Bolgarija.

1918 – Po koncu 1. svetovne vojne postane Kosovo del Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS).

1929 – S preimenovanjem Kraljevine SHS v Kraljevino Jugoslavijo je Kosovo razdeljeno med tri banovine - Zeto, Moravsko in Vardarsko. Vmes se pojavljajo poročila o nasilju nad albanskim prebivalstvom. Od leta 1918 naj bi bilo ubitih preko 12.000 Albancev in preko 20.000 zaprtih. Začne se oborožen upor in boj za priključitev albanskega prebivalstva k Albaniji.

1941 – Z okupacijo Jugoslavije med 2. svetovno vojno Kosovo postane del Albanije, ki jo nadzira fašistična Italija, manjša dela pa si priključita Nemčija in Bolgarija. Albanci iz pokrajine preženejo okoli 80.000 Srbov, okoli 10.000 Srbov naj bi bilo pobitih. Po kapitulaciji Italije leta 1943 nadzor nad pokrajino prevzamejo Nemci.

1944 – Osvoboditev Kosova in priključitev k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji v okviru republike Srbije.

1974 – Z novo jugoslovansko ustavo postane Kosovo avtonomna pokrajina v okviru Srbije z obsežno avtonomijo in samoupravo, lastnim predsednikom in premierjem ter sedežem v predsedstvu federacije. Kosovo ima skoraj status republike, kar se odraža tudi z zastopanostjo v zvezni skupščini, kjer ima (tako kot tudi Vojvodina) le tretjino manj poslancev, kot jih imajo posamezne republike. V 70. letih se začnejo prizadevanja, da bi Kosovo dobilo status republike v okviru SFRJ. Razmerje med številom Albancev in Srbov na Kosovu se povečuje v korist prvih. S 75 odstotkov se delež Albancev povzpne na 90 odstotkov; populacija Srbov se zmanjša na 8 odstotkov.

1981 – Protesti albanskih študentov prerasejo v nasilne izgrede; oblasti jih sicer hitro zatrejo, vendar se začnejo pojavljati vse ostrejšje etnične napetosti.

1989 – Srbija s svojo ustavo odvzame Kosovu status avtonomne pokrajine. Začne se organizirano separatistično gibanje kosovskih Albancev, ki obsega predvsem civilno nepokorščino, da bi dosegli neodvisnost Kosova. Kosovski Albanci začnejo bojkotirati jugoslovanske državne institucije in hkrati v ilegali vzpostavijo svoje ločene šole in politične ustanove.

1990 – Samooklicani kosovski parlament razglasi neodvisnost Kosova, ki jo prizna samo Albanija. Parlament isto leto tajno sprejme ustavo Republike Kosovo.

1992 – Kosovski parlament organizira neuradni referendum o neodvisnosti, ki ga nadzirajo mednarodni opazovalci. Referenduma se udeleži 80 odstotkov volilnih upravičencev, od tega jih 98 odstotkov podpre neodvisnost Kosova, vendar mednarodna skupnost tega ne prizna.

1991-1995 – Srbija naj bi na Kosovo namestila večje število beguncev iz vojnih območij v BiH in na Hrvaškem. Pri tem naj bi srbske oblasti zasegle več hiš albanskim prebivalcem na Kosovu in v njih namestile srbske begunce.

1995 – Po koncu vojne v BiH se začne organizirati Osvobodilna vojska Kosova (OVK), ki začne boj proti srbskim policistom in civilistom na Kosovu. Srbske oblasti začnejo stopnjevati represalije in odgovarjajo z nesorazmerno uporabo sile.

1998 – Srbske oblasti zaradi pritiska Zahoda obljubijo prekinitev ognja in delni umik vojske,

kar nadzirajo tudi mednarodni opazovalci. Vendar je premirje vedno znova kršeno tako z albanske kot srbske strani.

16. 1. 1999 – V vasi Račak odkrijejo trupla 45 albanskih civilistov, ki naj bi jih likvidirali Srbi. To je povod za sklic mirovne konference v Rambouilletu med Beogradom in Prištino, vendar pogajanja po mesecu dni propadejo in Beograd zavrne podpis sporazuma. Kasneje se izkaže, da je bil pokol v Račku insceniran.

24. 3. 1999 – Zveza Nato sproži letalske napade na Zvezno Republiko Jugoslavijo. 78-dnevno bombardiranje vključuje vse vrste ciljev - od vojaških objektov do mostov, tovarn, vladnih ustanov in celo stavbo RTV Srbija. Iz Kosova pobegne ali je pregnanih več kot milijon albanskih beguncev. Po različnih ocenah je ubitih od 10.000 do 12.000 Albancev in okoli 3000 Srbov. Do najhujših pokolov albanskih civilistov pride prav med bombardiranjem Nata. Srbi uničujejo kulturno dediščino kosovskih Albancev - uničenih ali oskrunjenih je preko 200 džamij. Podobno Albanci uničijo več srbskih pravoslavniških cerkva in samostanov.

10. 6. 1999 – Varnostni svet ZN sprejme resolucijo 1244, s katero se končajo napadi Nata, uvede civilna misija ZN na Kosovu (UNMIK) in mirovne sile Kfor, Srbija pa se umakne iz Kosova. Zatem pa Albanci napadejo Srbe na Kosovem, zaradi česar jih večina, po neenotnih ocenah od 65.000 do 250.000, pobegne v Srbijo. Na Kosovem naj bi sicer ostalo okoli 100.000 Srbov, predvsem na severu, vendar jim Albanci ne zagotavljajo nobenih posebnih pravic.

2001 – UNMIK na Kosovem uvede prehodne oblasti in prve svobodne volitve kosovskega parlamenta. Kosovo dobi vlado in predsednika. Začne se vzpostavljati multietnična kosovska policija.

Marec 2004 – Izbruhnejo hudi etnični nemiri. Zaneti jih manjši incident, v katerem umreta albanska otroka. Razjarjene albanske množice začnejo uničujoč pohod proti Srbom, v katerem je požganih več sto hiš, srbskih pravoslavniških cerkva in samostanov, pa tudi objektov ZN.

2006 – Začnejo se pogajanja med Beogradom in Prištino o prihodnjem statusu Kosova. Kosovski Albanci zahtevajo neodvisnost, Srbi želijo ohraniti suverenost nad Kosovom. Pogajanja propadejo.

2007 – Posebni pogajalec ZN za Kosovo, Martti Ahtisaari, predstavi predlog rešitve vprašanja statusa Kosova, in sicer "nadzorovano neodvisnost" s pomembnimi določili zaščite manjšin.

Poročilo naj bi bilo podlaga za resolucijo Varnostnega sveta ZN, vendar Rusija nasprotuje rešitvi. Poleti sledi nov krog pogajanj, ki pa se decembra zaključi z ugotovitvijo, da rešitve na pogajanjih ne bo mogoče doseči.

17. 2. 2008 – Po neuspešnih pogajanjih o ustavnem statusu Kosova pod pokroviteljstvom Združenih narodov prehodna kosovska vlada enostransko razglasi neodvisnost od Srbije in se poimenuje Republika Kosovo (albansko: Republika e Kosovës, srbsko: Република Косово, Republika Kosovo).

Znane osebe:

- **Adem Demaçi** – Pisatelj in politik, ki je bil zaradi svoje kritičnosti do položaja albanske etnične manjšine v Jugoslaviji in komunistične vladavine Josipa Broza Tita zaprt 28 let. Smatra se ga kot »kosovskega Nelsona Mandelo«.
- **Ibrahim Rugova** – Jezikoslovec in politik, tudi nekajletni predsednik Kosova. Je ustanovitelj prve kosovske politične stranke, pod njegovim vodstvom je Kosovo leta 1990 razglasilo neodvisnost. Zaradi njegovega potrpežljivega in miroljubnega političnega pristopa do reševanja srbsko-kosovskega vprašanja, je dobil nadimek »Kosovski Gandhi«.

Albanska kultura:

- **Tradicionalna arhitektura** – V času komunizma je ta skoraj v celoti izginila. Stara mestna jedra in tržnice so bile skoraj v celoti nadomeščene z bleščečimi socialističnimi objekti in škatlastimi stanovanjskimi bloki. Mošeje in cerkve so bile transformirane v posvetne objekte in dana jim je bila posvetna vsebina, npr. postale so telovadnice, kina itd.
- **Kulinarika** – Albanijo je v času komunistične diktature pestilo pomanjkanje, kar je na kulinariko vplivalo zelo slabo. Tradicionalne jedi so se ohranile predvsem skozi tiste ljudi, ki so emigrirali. Albanska kuhinja sicer temelji na mesnih jedeh. Znani so po izjemni gostoljubnosti in za goste je pripravijo toliko hrane, da bi »zadostovalo za celo vojsko«, pa čeprav to pomeni, da so gostitelji_ice naslednji dan brez hrane.
- **Enakopravnost spolov** – Albanska družba je patriarhalno usmerjena. Pri rojstvih so zaradi dedovanja še danes bolj zaželeni fantje kot dekleta. Emancipacija žensk se je pričela v času komunizma. Danes se ženske v zadovoljivi meri vključujejo v javno življenje, se zaposlujejo in izobražujejo.
- **Zakonske zveze** – Zakonsko zvezo lahko sklepajo heteroseksualni pari. Sicer pa je poroka zelo pomemben dogodek v albanski kulturi. Poročna slovesnost z velikim številom svatov_inj (od 200 do 1000) traja več dni.

- **Krvno maščevanje** – Izhaja iz fevdalnih, srednjeveških zakonikov domačega in običajnega prava (»kanun« - dokument, ki je urejal razmerja v družini, zakonu, pri vzreji živine, delu, lastnini in verovanju ter razsojal pri oškodovanju in časti; danes pa je le še pretveza za licenco za ubijanje). Po padcu komunizma, ki je to izrecno prepovedoval, se je ta praksa ponekod ponovno začela uveljavljati. Po tem arhaičnem, skoraj pet stoletij in pol starem dokumentu je še danes vsakomur dovoljeno, da vzame pravico v svoje roke, da svojega prednika prej ali slej maščuje tako, da ubije enega moških potomcev njegovega morilca. Ker naj bi veljalo, da »dolžnika« (razen v redkih primerih njegove izrazite arogance) ni častno umoriti za zidovi njegove hiše, kjer se sme, kot zapoveduje kanun, skrivati vse življenje, so potomci na maščevanje navadno pripravljeni čakati tudi desetletja in šele čez šestdeset ali sedemdeset let z vrstniki poračunajo spore, v katere so se zapletli njihovi pradedje. Seveda prav nič ne šteje, kateri od prednikov je takrat imel prav. Šteje le, kdo je koga ubil. Precej družin zaradi krvnega maščevanja pobegne v tujino in tam čaka na spravo s pomočjo organizacije za mediacijo.
- **Religija** – Med komunistično vladavino je bila verska svoboda ukinjena in razglašen ateizem. Za albansko kulturo danes so značilne predvsem tri veroizpovedi: katolicizem, islam in pravoslavlje oz. ortodoksija.
- **Literatura** – Leta 1555 izide 1. albanska knjiga (5 let za Trubarjevim Katekizmom in Abecedarjem). Vzpon na literarnem področju je obeležen v drugi polovici 19. stoletja, v času pomladi naroda (»Rilindja«), za katero je značilen romantični nacionalizem. Na začetku 20. stoletja so bili postavljeni temelji za nekoliko bolj sofisticirano literaturo, ki se je kazala predvsem v poeziji. V času komunizma je bila literatura predvsem prosocialistična.

Povezave slovenske in albanske kulture:

- **Albanologi v Sloveniji** – Matija Čop, Franc Miklošič – predavala sta albanski jezik na Dunaju za potrebe Avstro-Ogrske; Rajko Nahtigal – 1. rektor Ljubljanske univerze, pomagal je pri pisanju ene izmed albanskih slovnici; Marko Snoj avtor dela Kratka zgodovina albanske slovnice; Nikola Berishaj avtor Albansko-slovenskega slovarja.
- V Ljubljani od leta 1989 izhaja albanski časopis Alternativa.

Viri:

- <http://www.everyculture.com/A-Bo/Albania.html>
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Albanija>
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Kosovo>
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Mati_Terezija

- <http://www.mladina.si/49410/krvno-mascevanje-v-21-stoletju/>
- <http://mergersandacquisitionreviewcom.blogspot.com/2011/05/will-albania-be-new-exploration-hotspot.html>
- <http://bs.wikipedia.org/wiki/Albanija>
- <http://www.delo.si/clanek/55080>
- <http://www.rtv slo.si/svet/kosovska-drzava-ni-sivni-pojav-med-albanijo-in-srbijo/223749>

Dodatni viri za študij:

- Na križiščih diskriminacije, Večplastna in intersekcijska diskriminacija, 2009, R. Kuhar, Ljubljana: Mirovni inštitut
- SEEMIG bilten, Upravljanje z migracijami in njihovimi učinki v JV Evropi, Novice št. 4, maj 2014
- <http://www.rtv slo.si/slovenija/namesto-boja-za-pravicnost-se-siri-nestrpnost-proti-priseljencem/358431>
- http://www.mladina.si/161225/kako-postanes-emigrant/?utm_content=buffer9a6b7&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer
- http://www.seemig.eu/Database/HTML/1_Immigrants_flow_1_1_1_1.html
- http://www.seemig.eu/Database/HTML/1_Immigrants_flow_1_1_1_3.html
- <http://www.dnevnik.si/slovenija/slovenija-vse-bolj-postaja-ciljna-drzava-migrantov>
- http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Program_i/Program_odrasli_ZIP.pdf
- <http://www.ess.gov.si/files/5164/Smerokaz.pdf>
- <http://www.rtv slo.si/svet/italiji-se-priblizuje-nova-ladja-brez-posadke-z-najmanj-400-migranti-na-krovu/354873>
- <http://www.rtv slo.si/slovenija/za-migrantske-delavce-je-vsaka-varnost-le-iluzija/364049>
- <http://www.infotujci.si/s/23/so%C5%BEitje-za-skupno-rast>
- <http://www.infotujci.si/v/34/delovno-dovoljenje>
- http://www.ess.gov.si/o_zrsz/projekti_zavoda/projekt?aid=122
- <http://www.rtv slo.si/mmc-podrobno/begunske-zgodbe/367664>

Avtor: Mladinski svet Občine Slovenske Konjice, 2015

Kontakt: info@msosk.si, karmen.kukovic@msosk.si

Test sprejemanja različnosti

Pred sabo imaš 8 (osem) vprašanj, ki se navezujejo na tvoj odnos oziroma razmišljanje o etničnih in kulturnih manjšinah. Vsako vprašanje ima 4 (štiri) možne odgovore. Pri vsakem lahko izbereš samo 1 (en) odgovor.

1. Priča si fizičnemu nasilju. Tri mladoletne osebe pretepajo fanta, ker je razkrit gej. Kaj narediš?

- a. Pravilno! Vključim se v pretep.
- b. Sem proti takemu ravnanju. V mislih obsojam dejanje, vendar ne naredim ničesar. Grem mimo.
- c. Sem proti takemu ravnanju. Hitro razmislim, kako pomagati fantu.
- d. Strinjam se s takim ravnanjem. Morda ga bo to spravilo k pameti.

2. Danes je prvi šolski dan po poletnih počitnicah. Razredničarka vam predstavi novo sošolko. Gre za dekle muslimanske vere, ki nosi naglavno ruto. Med odmorom...

- a. ... jo diskretno opazujem iz varne razdalje. Ker je muslimanka, mi povzroča nelagodje.
- b. ... stopim do nje in ji povem, da me njena ruta zelo moti.
- c. ... stopim do nje in jo povprašam, od kod prihaja, kje živi, če ima kakšnega brata ali sestro itd.
- d. ... se ji večkrat prijazno nasmehnem.

3. Kaj misliš, da bi morala Avstrija narediti za šoloobvezne otroke priseljencev iz Slovenije?

- a. Ničesar! Naj se vrnejo nazaj v Slovenijo.
- b. Omogočiti bi jim morala individualni intenzivni pouk nemškega jezika, pouk slovenskega jezika ter prevajalca, ki bi jim bil v pomoč pri rednem pouku.
- c. Zase naj poskrbijo sami ali pa naj za njih poskrbi Slovenija.
- d. Omogočiti bi jim morala vsaj individualni intenzivni pouk nemškega jezika, da bi lahko čim prej razumeli snov pri rednem pouku.

4. Kaj misliš, da bi morala Republika Slovenija narediti za šoloobvezne otroke priseljencev iz Romunije, Albanije, Kosova, Bosne in Hercegovine itd.?

- Ničesar! Naj se vrnejo nazaj, od koder so prišli.
- Omogočiti bi jim morala individualni intenzivni pouk slovenskega jezika, pouk njihovega maternega jezika ter prevajalca, ki bi jim bil v pomoč pri rednem pouku.
- Zase naj poskrbijo sami ali pa država, iz katere prihajajo.
- Omogočiti bi jim morala vsaj individualni intenzivni pouk slovenskega jezika, da bi lahko čim prej razumeli snov pri rednem pouku.

5. V časopisu zaslediš novico, da so v Sloveniji prepovedali prodajo nove računalniške igre, v kateri se lahko strelja na Rome, črnce, muslimane in Žide. Kaj si misliš o tem?

- Podpiram prepoved. Če izvem, da ima kateri od mojih prijateljev to igro, mu oziroma ji bom predlagal/-a, da jo ne igra.
- Igra bi morala biti dovoljena. Saj je samo igra. Vprašal/-a bom starše, če bi jo lahko kupili v državi, kjer ni prepovedana.
- Podpiram prepoved.
- Mislím, da je to nekoliko pretiran ukrep. Igra se mi zdi smešna, a je ne bi igral/-a.

6. Tvoja prijateljica na zabavi pove tale vic: »Zakaj imajo črnci bele dlani? Zato, da pri obiranju ne umažejo bombaža.« Kaj narediš?

- Rasističnih vicev ne odobravam. Vendar tega ne povem na glas.
- Prijateljici in vsem takoj povem, da so takšni vici žaljivi in da spodbujajo nestrpnost.
- Smejím se z ostalimi. Zdi se mi zabaven. Še sam/-a povem enega rasističnega.
- Smejím se z ostalimi. Saj je samo vic.

7. Priseljenska družina iz Albanije je v tvoji ulici odprla pekarno. Ponoči je nekdo na izložbeno okno pekarne napisal grafit: »MRŠ ŠIPTARJI!«. Kaj si misliš o tem?

- Všeč mi je. Dovolj slovenskih pekarn imamo.
- Sram bodi človeka, ki je to napisal! Lastniku pomagam odstraniti grafit.
- Carsko! Brezposelnost med Slovenci je visoka tudi zato, ker Šiptarji zasedajo delovna mesta. Še jaz bom kaj dopisal/-a.
- Mislím, da je dejanje neumno in nedopustno.

8. Organiziraš rojstnodnevno zabavo. Dvema prijateljema poveš, koga vse boš povabil/-a. Ko poveš, da je povabljen tudi sošolka, ki ima motnje v gibanju, govoru in drži telesa, ti prijatelja rečeta, da bo zabava čudna, če bo tam prisotna tudi ona. Kako se odzoveš?

- Izjava te preseneti. Si mnenja, da z zabavo ne bi bilo nič narobe, če bi bila na njej prisotna tudi sošolka. Ampak zaenkrat ne odgovoriš in boš še razmislil/-a o tem.
- Na kraj pameti ti že v osnovi ne bi padlo, da bi na rojstnodnevno zabavo povabil/-a invalidno osebo.
- Izjava te preseneti. Prijateljema poveš, da sošolka BO med povabljenimi, da pa njima ni potrebno priti, če jima to ne ustreza. Sta pa seveda povabljen.
- Prav imata. Res bi bila čudna zabava. Boš še razmislil/-a o povabilu.

Hvala za sodelovanje¹⁰!

---

¹⁰ Pripravila: Karmen Kukovič, Mladinski svet Občine Slovenske Konjice, 2015

Vrednotenje odgovorov Testa sprejemanja različnosti

1. vprašanje a =4, b =2, c =1, d =3	5. vprašanje a =1, b =4, c =2, d =3
2. vprašanje a =3, b =4, c =1, d =2	6. vprašanje a =2, b =1, c =4, d =3
3. vprašanje a =4, b =1, c =3, d =2	7. vprašanje a =3, b =1, c =4, d =2
4. vprašanje a =4, b =1, c =3, d =2	8. vprašanje a =2, b =4, c =1, d =3

Profili glede na doseženo raven sprejemanja različnosti

○ OD 8 - 13 TOČK

- Nesprejemanje in zavračanje različnih kultur je zame nesprejemljivo. Bolj ali manj aktivno ukrepam proti vsakemu nesprejemanju in diskriminaciji pripadnikov in pripadnic različnih kultur.

○ OD 14 - 20 TOČK

- Nesprejemanje in zavračanje različnih kultur je zame nesprejemljivo. Ne sodelujem še pri aktivnem ukrepanju zoper nesprejemanje in diskriminacijo pripadnikov in pripadnic različnih kultur.

○ OD 21 - 26 TOČK

- Kultur, ki so različne od moje, ne sprejemam, vendar do pripadnikov in pripadnic teh nisem nasilen/-na oziroma do njih javno ne kažem odklonilnega odnosa.

○ OD 27 - 32 TOČK

- Kultur, ki so različne od moje, ne smatram kot enakopravnih in jih ne sprejemam. Svojega odnosa ne skrivam.